

3. Михаленкова И.А. Формирование основных математических знаний в начальных классах школы для глухих детей: Учеб. пособие [Текст] / И.А. Михаленкова. – Л.: ЛГПИ им. А.И. Герцена, 1989. – 72 с.
4. Гоголева В.Р. Задачи, тренировочные упражнения и проблемные ситуации, предлагаемые учащимся коррекционной школы на уроках математики [Текст] / В.Р. Гоголева // Воспитание и обучение детей с нарушениями в развитии. – 2002. – № 5. – С. 42-44.
5. Гозова А.П. Особенности решения логических задач глухими учащимися [Текст] / А.П. Гозова, Т.К. Стуре // Дефектология. – 1981. – №3. – С. 36-38.

МРНТИ 14.27.05

УДК 37.013.46

DOI 10.51889/2960-1673.2024.78.3.001

З.Н.Бекбаева¹Н.Д.Султанбекова²

¹ғылыми жетекшісі, п.ғ.к., универ.қауымд.проф.kaznauzake@mail.ru¹ 7М01901-Арнайы педагогика: Сурдопедагогика мамандығының 2 курс магистранты, sultanbekova.nazerke2404@gmail.com Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан

НАШАР ЕСТИТІН 2 СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада нашар еститін 2 сынып оқушыларының түсініп оқу дағдыларының даму ерекшеліктері зерттеледі. Есту қабілетінің бұзылуы балалардың танымдық, сөйлеу және оқу процестеріне әсер етеді. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, нашар еститін оқушылардың оқу дағдыларын дамыту арнайы әдістер мен түзету жұмыстарын қажет етеді. Аудиовизуалды және көрнекі-бейнелік әдістерді қолдану арқылы оқу тиімділігін арттыру мүмкіндігі зерттелген.

Мақалада әдістің теориялық негіздері, оның артықшылықтары мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың жеке қажеттіліктеріне бейімделу мүмкіндіктері талқыланады. Әдісті қолданудың әлеуметтік және когнитивті аспектілері және оның оқушылардың өзіне деген сенімділігін арттырудағы рөлі де талданады. Зерттеу нәтижелері арнайы педагогикадағы түсініп оқу дағдыларын және оның ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың кешенді дамуы үшін маңыздылығын растайды.

Кілтті сөздер: Нашар еститін балалар, түсініп оқу дағдылары, танымдық даму, бейнелік ойлау, оқу процесі, аудиовизуалды әдістер.

З.Н.Бекбаева¹Н.Д.Султанбекова²

¹научный руководитель, ассоц. профессор, kaznau@mail.ru² магистрант 2 курса по специальности 7М01901 – Специальная педагогика: Сурдопедагогика, sultanbekova.nazerke2404@gmail.com КазНПУ имени Абая., г. Алматы, Казахстан

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ ПОНИМАНИЯ ПРОЧИТАННОГО У ДЕТЕЙ 2-Х КЛАССОВ С НАРУШЕНИЕМ СЛУХА

Аннотация

В данной статье рассматриваются особенности развития навыков понимания прочитанного у учащихся 2-х классов с нарушением слуха. Нарушение слуха влияет на когнитивные, речевые и учебные процессы детей. Результаты исследования показывают, что развитие навыков чтения у студентов с нарушением слуха требует специальных методов и коррекционной работы. Изучена возможность повышения эффективности обучения за счет использования аудиовизуальных и наглядно-визуальных методов.

В статье рассматриваются теоретические основы метода, его преимущества и возможности адаптации к индивидуальным потребностям учащихся с особыми образовательными потребностями. Также анализируются социальные и когнитивные аспекты использования метода и его роль в повышении уверенности студентов в себе. Результаты исследования подтверждают значимость навыков понимания прочитанного в специальной педагогике и его значение для всестороннего развития детей с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: Слабослышащие дети, навыки понимания прочитанного, когнитивное развитие, образное мышление, процесс обучения, аудиовизуальные методы.

Bekbayeva Z. ¹, Sultanbekova.N ²

¹scientific supervisor, Associate Professor kaznau@mail.ru ²2nd year master's student in the specialty 7M01901 – Special education: , sultanbekova.nazerke2404@gmail.com KazNPU named after Abay, Almaty, Kazakhstan

FEATURES OF THE FORMATION OF READING COMPREHENSION SKILLS IN 2ND GRADE CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENT

Abstract

This article examines the development of reading comprehension skills in 2nd grade students with hearing impairments. Hearing impairment affects children's cognitive, speech and learning processes. The results of the study show that the development of reading skills in students with hearing impairments requires special methods and remedial work. The possibility of increasing the effectiveness of training through the use of audiovisual and visual-visual methods is studied. The article examines the theoretical foundations of the method, its advantages and the possibility of adapting it to the individual needs of students with special educational needs. It also analyzes the social and cognitive aspects of using the method and its role in increasing students' self-confidence. The results of the study confirm the importance of reading comprehension skills in special pedagogy and its significance for the comprehensive development of children with special educational needs.

Key words: Hearing-impaired children, reading comprehension skills, cognitive development, imaginative thinking, learning process, audiovisual methods.

Кіріспе

Қазақстанда ерекше білімді қажет ететін балалар саны артып келеді. Соның ішінде есту қабілеті нашар балалардың ерекше білім беру қажеттіліктері олардың оқу және сөйлеу дағдыларының дамуына ерекше ықпал етеді. Есту қабілеті бұзылған балалар үшін оқу дағдыларын қалыптастыру маңызды мәселе болып табылады, себебі олардың ақпаратты қабылдауы мен өңдеу ерекшеліктері оларды оқытуда арнайы әдістерді талап етеді.

Мақала мақсаты – нашар еститін 2-3 сынып оқушыларының түсініп оқу дағдыларының даму ерекшеліктерін анықтап, оларды жақсартуға арналған әдістерді ұсыну. Зерттеу барысында теориялық талдау мен эксперименттік жұмыстар жүргізілді, нәтижесінде нашар еститін балалардың оқу дағдыларын дамытуда кездесетін негізгі қиындықтар мен оларды жеңудің жолдары қарастырылды.

1. Нашар еститін балалардың оқу дағдыларын қалыптастырудың ғылыми негіздері

Есту қабілеті бұзылған балалардың танымдық дамуында қиындықтар кездеседі. Р.М. Боскис, А.Г. Зикеев, К.В. Комаров сияқты зерттеушілер есту қабілеті бұзылған балалардың оқу және сөйлеу дағдыларының дамуын терең зерттеп, олардың оқу процесінде туындайтын негізгі қиындықтарын айқындаған. Мысалы, нашар еститін балалардың сөйлеу және ойлау қабілеттері жиі кешігіп дамиды, бұл олардың оқу процесіне де әсер етеді.

Есту қабілеті төмен балалардың оқу дағдыларын қалыптастыруда келесі аспектілер маңызды рөл атқарады:

- Оқу техникасы: дұрыс және мүдірмей оқу.

- Түсіну дағдысы: мәтіннің мазмұнын толық түсіну және талдау.

-Сөйлеу және логикалық ойлау дағдылары: мәтіннің логикалық құрылымын түсіну және оны қайта айту.

Оқу дағдыларын дамыту үшін бұл балаларға көрнекі және аудиовизуалды құралдарды пайдалану, мәтіндерді бөлшектеп оқыту, жеке әдістемелік қолдауды қолдану қажет.

2. Нашар еститін оқушыларда түсініп оқу дағдыларын қалыптастыру

Түсініп оқу – тек сөздерді оқып шығу ғана емес, мәтіннің мағынасын түсіну және оны ойша талдау қабілеті. Нашар еститін балалар бұл процесте белгілі бір қиындықтарға тап болады. Мәтіннің мазмұнын түсінбеу, сөйлемдерді байланыстырып оқу, мәтіндегі негізгі ойды бөліп алу нашар еститін балалар үшін күрделі тапсырмалар болып табылады.

2.1 Түсініп оқу дағдыларын зерттеу әдістері

Зерттеу үшін біздің тәжірибемізде келесі әдістер қолданылды:

1.Теориялық талдау: педагогикалық және психологиялық әдебиеттерге шолу жасалды.

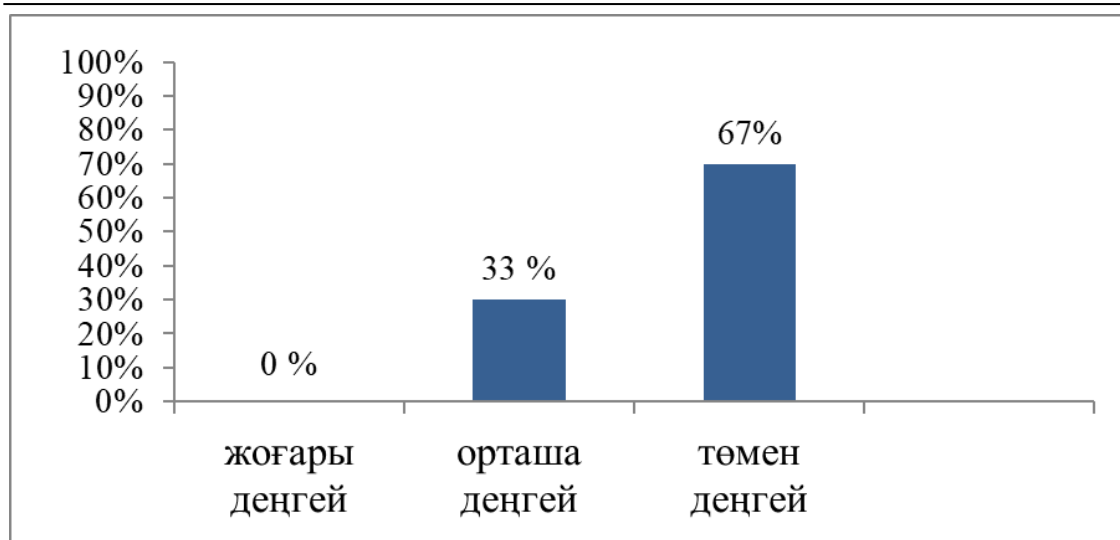
2.Эксперименттік зерттеу: нашар еститін 2 сынып оқушыларына арналған сауалнама және сұрақ-жауап тәсілі арқылы түсіну деңгейі бағаланды.

3. Сандық талдау: зерттеу нәтижелері кестелер мен диаграммалар арқылы көрсетілді.

Зерттеу барысында балаларға "Бауырсақ" ертегісі оқылды, содан кейін 10 сұрақ қойылып, олардың түсіну дағдылары бағаланды.

3.Зерттеу нәтижелері

Зерттеу нәтижелеріне сәйкес, нашар еститін 2 сынып оқушыларының оқу дағдыларының даму деңгейі төмен болып шықты. Келтірілген мәліметтерге сүйене отырып, 20 оқушының 67%-ында түсіну дағдысы төмен, 33%-ында орташа деңгейде қалыптасқанын анықтадық. Балалар қойылған сұрақтарға толық жауап бере алмай, мәтіннің негізгі мазмұнын жеткізуде қиналды.

Бұл көрсеткіштер нашар еститін оқушылардың мәтінді түсіну дағдысының қалыптасуы өте баяу екенін көрсетеді. Олардың оқу шапшаңдығы да төмен деңгейде екені байқалды.

4. Түсініп оқу дағдысын дамыту жолдары

Түсініп оқу дағдысын қалыптастыру үшін келесі әдістемелік ұсыныстарды қолдану ұсынылады:

1. **Аудиовизуалды құралдарды пайдалану:** Есту қабілеті нашар балалар үшін көрнекі және аудиовизуалды әдістер тиімді болып табылады. Бұл балалар ақпаратты көзбен қабылдауға бейім, сондықтан бейнелік материалдар олардың түсініп оқу қабілеттерін жақсартады.
2. **Метакогнитивті стратегиялар:** Оқушыларға мәтінді қалай түсіну керектігін үйрету, яғни өз ойын жүйелі талдау және мәтіннің логикалық байланыстарын іздеу әдістері арқылы оқыту тиімді.
3. **Лексикалық қорды байыту:** Есту қабілеті нашар оқушылардың сөздік қоры аз болуы мүмкін, сондықтан лексикалық қорын байыту маңызды. Бұл оларға жаңа сөздерді түсінуге және сөйлемдерді дұрыс құруға көмектеседі.
4. **Жеке жұмыс түрлері:** Әр оқушымен жеке жұмыс ұйымдастыру қажет. Сыныпта мұғалім әрбір оқушының оқу дағдысының деңгейін ескере отырып, жеке тапсырмалар беруі керек.

5. Қорытынды

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, нашар еститін балалардың түсініп оқу дағдылары әлі де төмен деңгейде қалыптасқан. Бұл балаларға оқу процесінде арнайы түзету жұмыстарын жүргізу қажет. Аудиовизуалды және көрнекі әдістерді қолдану арқылы олардың оқу дағдыларын жақсарту мүмкіндігі жоғары. Сонымен қатар, әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқу процесін тиімді ұйымдастыру маңызды.

Ойлау мен сөйлеудің өзара байланысы, қабылдаудың дамуы, ұғым қалыптастыру мәселелері, есте сақтау қызметінің ерекшеліктері, естімейтін оқушылардың, оқушылардың интеллектін бағалау – міне, осы мәселелерге назар аударуды қажет етеді. Осылайша, нашар еститін оқушылардың түсініп оқу қабілетін арттыру үшін оқу дағдыларын дамыту, сөйлеу тілін дамыту және сөздік-логикалық ойлауды дамытумен байланысты әр түрлі жұмыс түрлерін ұйымдастыру қажет.

Оқу материалын құрастыру оқушылардың көпшілігінің оқу материалын толық игере алатындай жағдай жасауға назар аудара отырып, барлық оқушыларды білім мен дағдыларды барынша меңгеру деңгейіне жеткізуге бағытталуы керек. Жеке жұмысты ұйымдастыру: әлсіз естімейтін оқушыларға арналған қосымша дидактикалық материалдарды таңдау. Нашар естімейтін балалар үшін сөйлеуді визуалды қабылдаудың маңызы зор. Сөйлеудің ең қолжетімді түрі жазбаша сөйлеу тілі болып табылады.

Тәжірибелік зерттеу жұмыстары «Жетісу облысының Білім басқармасы», «Талдықорған қаласының облыстық №1 «балабақша – мектеп – интернат» арнайы кешені» КММ, «Алматы қаласы Білім басқармасының №5 арнайы мектеп – интернаты» КММ-сі; Алматы қаласы Білім басқармасының "№1 арнайы мектеп -интернаты" КММ негізінде өткізілді.

Тәжірибеге 20 нашар еститін 2 сынып оқушылары қатысты .

Біз тәжірибелік зерттеуіміз бірнеше кезеңнен тұрады:

- Әр баланың құжаттарымен мұқият танысу;
- Зерттеу жұмыстарын ұйымдастырып, жүргізу;
- Зерттеу нәтижелерін талдау.

Зерттеу нәтижелері нашар еститін балаларды оқытудың жаңа әдістерін енгізу үшін негіз бола алады. Бұл зерттеу болашақта есту қабілеті нашар оқушыларды оқыту сапасын жақсарту бойынша әдістемелік нұсқауларды әзірлеуге көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Боскис Р. М. Глухие и слабослышащие дети. – М.: Советский спорт, 2004. – 303 с.
2. Комаров К. В. Методика обучения русскому языку в школе для слабослышащих детей: учеб. пособие. – 2-е изд., испр. – М.: ООО «Издательский дом «ОНИКС 21 век», 2005. – 223 с.
3. Четверикова Т. Ю., Ковригина Л. В. Методика преподавания литературы в школах для детей с нарушениями слуха: учеб.-метод. пособие. – Новосибирск: НГПУ, 2010. – 55 с.
4. Синевич О. Ю., Четверикова Т. Ю. Коррекционно-развивающая работа с детьми с патологией слуха: медико-биологический и психолого-педагогический аспекты: учеб.-метод. пособие. – Омск: Изд-во ОмГПУ, 2017. – 87 с.
5. Четверикова Т. Ю. Овладение глухими школьниками словообразованием на начальном этапе изучения грамматики: дис. ... канд. пед. наук. – М., 2004. – 221 с.
6. Городилова В.И., Кудрявцева М.З. Чтение и письмо: Сборник упражнений по исправлению недостатков письма и чтения. – СПб, 1997.4.
7. Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушением слуха. М., Просвещение, 1975г.-156с.
8. Никитина М. И. Понимание читаемого текста слабослышащими детьми. В кн.: Никитина М.И. Уроки чтения в школе для слабослышащих детей: Пособие для учителей. М., 1978, с. 12.
9. Психология глухих детей Под ред. И.М.Соловьева, Ж. И. Шиф, Т. В. Розановой, Н. В. Яшковой. М., 1971. 400 с.